

Maski – włóż!

- [Wprowadzenie](#)
- [Badanie 1](#)
- [Audiobook](#)
- [Film](#)
- [Badanie 2](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Izabela Mleczko, *Nowe oblicza konfliktu ról wśród młodych Polek i Polaków w świetle łączenia rodzicielstwa ze studiami i pracą zawodową*, „Przegląd Socjologii Jakościowej” 2019, t. 15, s. 106.

” Arystoteles

Wszystkim ludziom właściwy jest z natury pęd do życia we wspólnocie.

Relacja jednostki i społeczeństwa to temat, który interesował już starożytnych filozofów, a współcześnie stanowi jedno z ważniejszych zagadnień badanych przez psychologię. Czy to jednostki decydują o kształcie społeczeństwa, czy społeczeństwo o formie jednostek?

Twoje cele

- Wyjaśnisz pojęcia roli społecznej w powiązaniu z pojęciem grupy społecznej.
- Przeanalizujesz role społeczne wobec określonych grup społecznych, uwzględniając swoje własne położenie w społeczeństwie.

- Ocenisz potrzebę kierowania się zasadą wzajemności, zaufania i pomocy w wykonywaniu ról w grupach społecznych.

Dla zainteresowanych

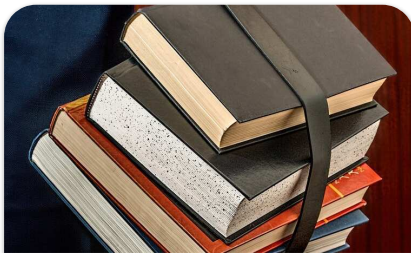
Badania opinii publicznej: historia, metody i ośrodki

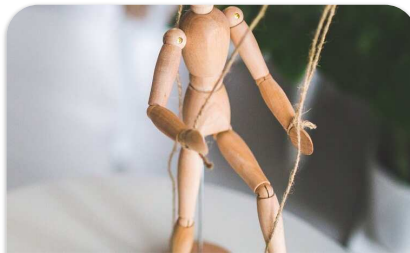
Badanie opinii publicznej

Jednostka i grupy społeczne cz. 1

Jednostka i grupy społeczne cz. 2

Reguły wpływu społecznego i taktyki manipulacji

Pozycja i rola społeczna

Cechy grupy społecznej

Badanie 1

Odpowiedz na pytanie sondażowe, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi.

Ćwiczenie 1

Wskaż, która opinia (twoim zdaniem) lepiej opisuje twoje miejsce w świecie społecznym.

Potężne mechanizmy życia społecznego kierują potrzebami, zachowaniami, tworząc – jak to opisywał Max Weber – rodzaj żelaznej klatki.

Dzisiaj ludzie nie przywiązują się do roli czy pozycji społecznej. Obrzędy, normy społeczne przestały mieć ustaloną rangę. Doszło do „odczarowania” świata, a rzeczy utraciły przynajmniej część swojej magii. (...) Pozostała tylko „żałosna wygoda”. Skupienie się na sobie wynikające z indywidualizmu.

Oprac. na podst.: Izabela Łukasik, *Szanse życiowe młodych Polaków. Problem sprawstwa*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny”, 2016, t. XXXV, z. 3.

Porównaj swoją odpowiedź z propozycjami innych uczniów. Czy między waszymi odpowiedziami były duże rozbieżności?

Ćwiczenie 2

Rozważ następujące problemy.

Czy problem „przymuszania” jednostek przez społeczeństwo do pełnienia określonych ról da się rozważać w perspektywie dylematu: wolność czy zniewolenie?

W jakim zakresie we współczesnym świecie jednostka może sobie swobodnie wybierać pola swojej aktywności w poszczególnych grupach społecznych (w sensie socjologicznym: czy ma swobodny wybór pełnionych ról społecznych)?

Jak myślisz, czy określenie „rola społeczna” odnosi się do roli, a więc znaczenia, jakie jednostka ma dla społeczeństwa? I jeśli tak, to czy możesz opisać człowieka, który nie ma dla społeczeństwa żadnego znaczenia? Czy będzie to człowiek, który nie pełni żadnej roli? Czy to w ogóle możliwe?

Ile w każdej roli, jakie pełniimy w różnych grupach społecznych, jest miejsca na społeczne normy, a ile na ich swobodną interpretację przez jednostkę, która pełni daną rolę? Przeanalizuj to na konkretnym przykładzie: matki, ojca, nauczyciela, ucznia, dziecka, urzędnika itp.

Przedyskutuj swoje odpowiedzi z koleżankami i kolegami z klasy. Przeanalizuj, czy wasze rozwiązania bardzo się różnią. Ustalcie wspólnie, z czego to wynika.

Audiobook

Polecenie 1

Wysłuchaj fragmentów wywiadu Aleksandry Lewińskiej z socjologiem Tomaszem Marcysiakiem i dokonaj przeglądu ról społecznych, jakie pełnisz. Oceń poziom swojego zadowolenia z faktu, że je pełnisz, oraz ze sposobu, w jaki to robisz. Zastanów się, w jakiej mierze sposób pełnienia tych ról wynika z dwóch przeciwstawnych czynników: autentycznej potrzeby działania i wyrażania siebie oraz nacisku i oczekiwań ze strony innych (członków grupy, społeczeństwa itp.). Jak odpowiadanie na te naciski wpływa na sposób, w jaki pełnisz swoje role?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P1ExN7r4P>

Rola społeczna: maska czy skóra?

Każdy z nas pełni w życiu przynajmniej kilka ról społecznych, które „odgrywamy” w sytuacjach społecznych, w reakcji na zachowania innych. Tego, jak się zachować zgodnie ze społecznym oczekiwaniem, uczymy się od momentu urodzenia w procesie socjalizacji. Pełnione przez jednostkę role mogą się różnić częstotliwością oddziaływania, znaczeniem w życiu społecznym i stopniem identyfikacji. Niektóre z ról mogą być przypisane, to znaczy niezależne od woli jednostki, na przykład wtedy, gdy wynikają z wieku, płci lub rasy (dziecko, dorosły, mężczyzna). Role nabyte są efektem świadomego wyboru, na przykład zawód (strażak, policjant, kierownik działu). Ta otrzymana tożsamość często jest wzmacniana strojem, tonem głosu, zestawieniem oczekiwań społecznych. Socjolog Tomasz Marcysiak w wywiadzie z Aleksandrą Lewińską wskazuje na fakt, że sami wytwarzamy sobie obraz czyjejś osoby i lubimy, gdy jest spójny. Jednak podkreśla też, że w roli można się zgubić.

T.M.: (...) Zgubić, czyli stracić dystans do swojej roli, zacząć traktować ją zbyt serio. Znamy ludzi, którzy, gdy obejmą stanowisko kierownicze, nagle są szefami przez 24 godziny na dobę. Takich, co są policjantami także w swoich domach, nauczycielkami przy rodzinnych spotkaniach, na których lekcje nikt nie czeka. Problem pojawia się wtedy, kiedy nie potrafimy wraz ze zdjęciem uniformu przyjąć innej roli, właściwej miejscu. Jak żołnierz, który w domu musztruje swoich synów,

czy policjant podejrzliwie tropiący po godzinach pracy każdy krok córki itp. Niektórym to zwyczajnie nie wychodzi. Taki brak umiejętności zdystansowania się od swojej roli, brania jej w nawias, a nawet nietraktowania jej w pełni serio i z dystansem Jean-Paul Sartre nazywał złą wiarą, czyli sytuacją, kiedy jesteśmy przekonani, że musimy coś zrobić, kiedy faktycznie jest to dobrowolne. Zła wiara objawia się w przywódcy w pracy, który codziennie demonstruje swoje przywileje związane z władzą nad podwładnymi. Także policjant, który używa siły nieadekwatnej do zagrożenia czy sytuacji, działa w złej wierze. Niestety, zła wiara przeradza się w nawyk i nawet po służbie czy na emeryturze już zawsze będzie im towarzyszyła, co zazwyczaj sprawia, że nie mając już władzy, staną się samotni i przepełnieni goryczą. Przyjąć mogą co najwyżej kolejną awataryczną tym razem postać internetowego trolla (...).

A.L.: Zakładania masek uczy nas szkoła?

T.M.: Sztuki zakładania masek uczymy się praktycznie od momentu socjalizacji wtórnej, czyli wtedy, gdy już powoli sami zaczynamy dokonywać wyborów, wyręczając w tym swoich rodziców. Bartek, lat cztery, mówi do taty: „Nie chcę różowych ścian w pokoiku, chcę niebieskie”. A Zosia, lat pięć, tłumaczy mamie: „Nie chcę oglądać z koleżankami kolejny raz »Barbie« i »Tajemniczych drzwi«, chcę obejrzeć pierwszy sezon sagi »Zmierzch«”. To jest ten moment, kiedy dziecko zaczyna wkraczać w świat decyzji i kompromisów. Ludziom maska jest tak samo potrzebna jak w świecie zwierząt stroszenie piór, głośny ryk lwa czy zwinność małpy popisującej się akrobacjami w najwyższych konarach drzew. Zarówno w świecie zwierząt, jak i ludzi umiejętności te są nagradzane i poddawane kontroli (...).

A.L.: Tak często podkreślamy, jak ważna jest dla nas szczerość. Także w życiu zawodowym. A, jak pan mówi, wszyscy zakładamy maski.

T.M.: Peter Berger pisał kiedyś, że człowiek szczery to ten, który wierzy we własną propagandę. Ludzie zatem bywają naprawdę przekonani o tym, że bardzo dobrze odgrywają swoją rolę i – co ważne – tak samo ich definiują ich współpracownicy. I to wcale nie jest złe. Bo kto by chciał mieć dowódcę bez charyzmy, szefa bez umiejętności rozdawania dobrej roboty i wydawania jasnych poleceń? Połączenie charyzmy z wiedzą i kompetencjami daje nam poczucie bezpieczeństwa, które jest ważniejsze niż ogromna plakietka na drzwiach z napisem „dyrektor” czy wiele dyplomów oprawianych w ramkę zdobiących za naszym fotelem ścianę próżności.

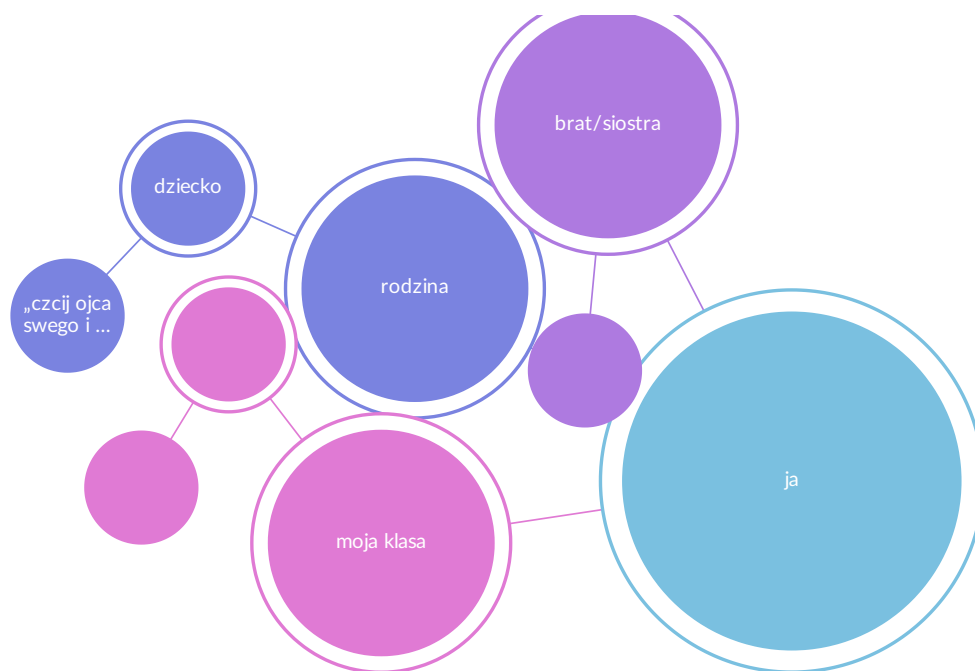
[Z drugiej strony taki oto przykład:] Kolega pracował w jednej z warszawskich korporacji. Najbardziej mierziła go jedna rzecz: po godzinie 17 wszyscy zostawali w biurze i pozorowali pracę. Żeby pokazać przed szefostwem, że są zarobieni, zaangażowani? Nie. Przełożonych już w firmie nie było. Odgrywali te scenki przed sobą. Tak niski był poziom zaufania między ludźmi.

Źródło cytatów: Aleksandra Lewińska, *Maski i role są naszą odpowiedzią na presję ze strony społeczeństwa. Często udajemy kogoś dla świętego spokoju*, 30.07.2020 r., [wysokieobcasy.pl](https://www.wysokieobcasy.pl) [dostęp: 13.04.2021 r.].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Stwórz mapę myśli. Na podstawie definicji roli społecznej dokonaj zestawienia kilku pełnionych przez siebie ról w podziale na grupy społeczne, do których należysz, charakteryzując je ze względu na normy, jakie twoim zdaniem konstruuują te role.

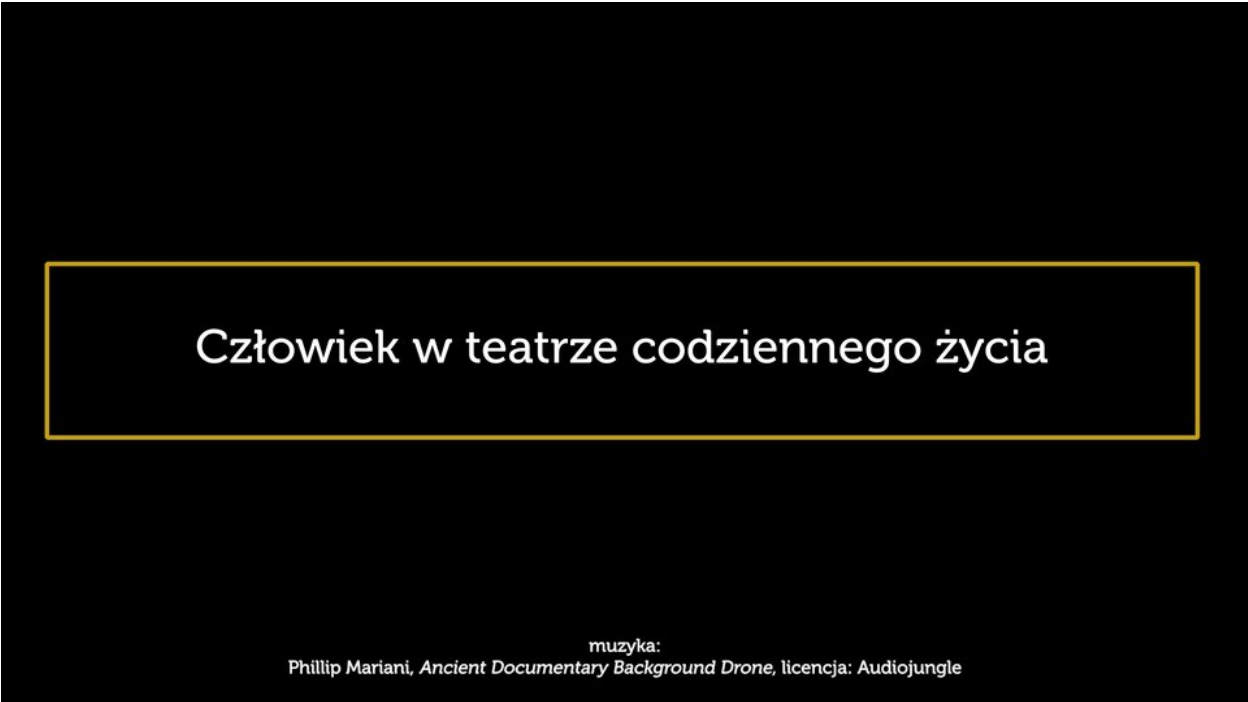

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i rozważ problemy, na jakie może się natknąć jednostka w związku z pełnieniem przez siebie określonych [ról](#) w [grupie społecznej](#). Zwróć uwagę zarówno na problemy wynikające ze sposobu pełnienia roli (np. zaangażowany i niezaangażowany), jak i sposobu funkcjonowania grupy (np. funkcjonowanie konfliktowe kontra oparte na współdziałaniu).

Człowiek w teatrze codziennego życia

muzyka:
Phillip Mariani, *Ancient Documentary Background Drone*, licencja: Audiojungle

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1CproJ7u>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Człowiek w teatrze codziennego życia*.

Ćwiczenie 1

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Kategoria roli społecznej pokazuje, że życie społeczne nie ma charakteru realnego, jest złudzeniem.	☐	☐
Ojciec przebierający się za św. Mikołaja w wigilię Bożego Narodzenia nie przestaje w stosunku do swoich dzieci pełnić roli ojca.	☐	☐
Zasada pomocniczości nakazuje przejmowanie przez jednych członków grupy czynności wykonywanych przez innych w celu zapobieżenia rutynizacji.	☐	☐
Aby doszło do konfliktu ról, potrzebne są co najmniej dwie osoby pełniące w swoich grupach identyczne role.	☐	☐
Cele realizowane przez grupę są nadrzędne w stosunku do ról jednostek działających w danej grupie.	☐	☐
Strategia wymiany, w której jeden z podmiotów stara się oszukać drugi podmiot, jest mniej efektywna społecznie od strategii, w której oba podmioty wymiany zakładają współpracę.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” Izabela Mleczko

Nowe oblicza konfliktu ról wśród młodych Polek i Polaków w świetle łączenia rodzicielstwa ze studiami i pracą zawodową

(...) badania międzynarodowe pokazują, że z jednej strony bycie rodzicem mobilizuje do podjęcia edukacji, ale jednocześnie studentki i studenci – rodzice są zdecydowanie bardziej narażeni na rezygnację z rozpoczętej edukacji na poziomie wyższym.

Źródło: Izabela Mleczko, *Nowe oblicza konfliktu ról wśród młodych Polek i Polaków w świetle łączenia rodzicielstwa ze studiami i pracą zawodową*, „Przegląd Socjologii Jakościowej” 2019, t. 15, s. 106.

Podaj nazwę zjawiska związanego z pełnieniem roli społecznej, które można byłoby uznać za przyczynę wspomnianej we fragmencie rezygnacji.

Słownik

grupa społeczna

zbiór jednostek o tożsamości zbiorowej, której towarzyszą kontakty, interakcje i stosunki społeczne w jej obrębie, częstsze i bardziej intensywne niż z osobami z zewnątrz; inaczej: zbiorowość ludzi (co najmniej trzy osoby), pomiędzy którymi występuje więź, a powiązane w obrębie grupy role służą realizacji wspólnych celów

interakcja

wzajemne oddziaływanie na siebie różnych obiektów (przedmiotów, zjawisk, osób itp.); interakcja społeczna oznacza wzajemne oddziaływanie na siebie jednostek

(osób), przy czym każdą z nich charakteryzuje świadomość własnej podmiotowości

rola społeczna

względnie trwałe, spójne oczekiwania, jakie wobec podejmującego rolę członka ma zbiorowość społeczna

socjalizacja

(łac. *socialis* – społeczny, towarzyski); uspołecznienie, proces nabywania przez podmiot umiejętności (a przede wszystkim przyswajania systemu wartości, norm i wzorów zachowań akceptowanych i podtrzymywanych przez zbiorowość lub społeczeństwo); proces, w którym jednostka ze swoimi specyficznymi biologicznymi i psychicznymi dyspozycjami staje się dojrzała społecznie; jednocześnie jest to proces powstawania i rozwoju osobowości, zachodzący we wzajemnej zależności ze społecznie przekazywanym środowiskiem socjalnym i materialnym

socjalizacja pierwotna

inaczej: podstawowa; faza procesu socjalizacji, w której dziecko nabywa podstawowe kompetencje kulturowe: umiejętności komunikacyjne, wiedzę, normy, wartości i wzory działania oraz uczy się roli dziecka i rozpoznaje role tak zwanych „znaczących innych” (rodziców, dziadków i innych osób z najbliższego kręgu rodzinnego)

socjalizacja wtórna

faza procesu socjalizacji, w której dziecko jest wprowadzane w różne wymiary życia społecznego, nabywa wiedzę niezbędną do pełnienia różnorodnych ról społecznych; socjalizacja wtórna rozpoczyna się, kiedy dziecko uzyskuje zdolność uogólniania właściwości członków grup i reguł działania (tzw. „uogólniony inny”)

wieź społeczna

zorganizowany układ stosunków społecznych, instytucji i środków kontroli społecznej skupiający jednostki i podgrupy składowe w całość zdolną do trwania i rozwoju

Badanie 2

Weź pod uwagę dotychczasowe rozważania z Badania 1, wykonanych ćwiczeń oraz przedstawionych materiałów i ponownie odpowiedz na pytanie, wybierając jedną z zaproponowanych odpowiedzi.

Ćwiczenie 1

Wskaż, która opinia (twoim zdaniem) lepiej opisuje twoje miejsce w świecie społecznym.

Potężne mechanizmy życia społecznego kierują potrzebami, zachowaniami, tworząc – jak to opisywał Max Weber – rodzaj żelaznej klatki.

Dzisiaj ludzie nie przywiązują się do roli czy pozycji społecznej. Obrzędy, normy społeczne przestały mieć ustaloną rangę. Doszło do „odczarowania” świata, a rzeczy utraciły przynajmniej część swojej magii. (...) Pozostała tylko „żałosna wygoda”. Skupienie się na sobie wynikające z indywidualizmu.

Oprac. na podst.: Izabela Łukasik, *Szanse życiowe młodych Polaków. Problem sprawstwa*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2016, t. XXXV, z. 3.

Porównanie sondaży i wyników badań

Ćwiczenie 2

Porównaj odpowiedzi z obu sondaży przeprowadzonych w klasie. Rozważ ewentualne przyczyny w różnicach poszczególnych wskaźników procentowych (jeśli uznasz je za istotne). Czy refleksja nad pytaniami po pierwszym sondażu oraz treści zamieszczonych materiałów mogły wpłynąć na zmianę wskazań części z was? Jeśli tak, przedstaw, których wskazań, i uzasadnij, dlaczego. Jeśli nie, również uzasadnij.

Dla nauczyciela

Autorka: Paulina Wierzbńska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie, Historia i teraźniejszość

Temat: Maski – włóż!

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Człowiek i społeczeństwo.

Uczeń:

3) charakteryzuje role społeczne człowieka w związku z jego przynależnością do różnych grup społecznych; analizuje zasady wzajemności, zaufania i pomocy.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcia roli społecznej w powiązaniu z pojęciem grupy społecznej;
- analizuje role społeczne w relacji do określonych grup społecznych, uwzględniając swoje własne położenie w społeczeństwie;
- ocenia potrzebę kierowania się zasadą wzajemności, zaufania i pomocy w wykonywaniu ról w grupach społecznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego;
- badanie sondażowe.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;

- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „Maski – włóż!” i celów zajęć.
2. Uczniowie na podstawie własnej wiedzy przygotowują mapę pojęć do zagadnienia poruszonego w e-materiale: „Jakie role pełnisz w życiu? Jakie maski zakładasz?”. Przedstawiają swoje propozycje w trakcie burzy mózgów. Wybrana osoba zapisuje je na tablicy. Po fazie twórczej następuje weryfikacja pomysłów i powstaje ostateczna wersja mapy.

Faza realizacyjna:

1. Zalogowany na platformie nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej (lub za pomocą rzutnika) pytanie sondażowe z sekcji „Badanie 1”. Uczniowie na telefonach komórkowych lub tabletach logują się do systemu, dołączają do lekcji i przystępują do odpowiedzi na zadane pytanie. Nauczyciel, korzystając ze swojego panelu użytkownika, wyświetla zestawienie odpowiedzi uczniów. Chętne osoby mogą uzasadnić swój wybór.
2. Podział klasy na grupy. Każdy zespół rozważa problemy przedstawione w ćwiczeniu 2 w sekcji „Badanie 1”. Następnie reprezentanci grup przedstawiają efekty pracy, które są wspólnie dyskutowane przez uczniów.
3. Praca z materiałem zamieszczonym w sekcji „Audiobook”. Uczniowie zapoznają się z treścią materiału, a potem w parach wykonują polecenia. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udziela też uczniom informacji zwrotnej.
4. Uczniowie zapoznają się z treścią filmu, zapisują problemy i pytania z nią związane. Następnie prowadzą dyskusję, która pozwala lepiej zrozumieć

poruszaną tematykę. Na końcu przystępują do rozwiązywania zadań w sposób indywidualny.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie ponownie odpowiadają na pytanie sondażowe postawione na wcześniejszym etapie zajęć (w sekcji „Badanie 2”). Wyniki są wyświetlone na tablicy interaktywnej.
2. Podział na grupy. Każda z nich wykonuje ćwiczenie 2 w sekcji „Badanie 2”. Uczniowie porównują wyniki badań przeprowadzonych w klasie. Przedstawiciele zespołów prezentują odpowiedzi, które są wspólnie omawiane i porównywane.
3. Omówienie przebiegu zajęć, przedstawienie mocnych i słabych stron pracy zespołów i przekazanie informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- Izabela Mleczko, *Nowe oblicza konfliktu ról wśród młodych Polek i Polaków w świetle łączenia rodzicielstwa ze studiami i pracą zawodową*, „Przegląd Socjologii Jakościowej”, 2019, t. 15.
- Izabela Łukasik, *Szanse życiowe młodych Polaków. Problem sprawstwa*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny”, 2016, t. XXXV, z. 3.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wykorzystać multimedia jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.